

Dr Zdzisław Adam Rajewski

Bransolety brązowe z Wawrzynek w pow. żnińskim

Les bracelets en bronze de Wawrzynek, ar. de Żnin

W czasie przeprowadzania badań w Redczycach w pow. żnińskim z ramienia Ekspedycji Wykopaliskowej Uniwersytetu Poznańskiego w Biskupinie w pow. żnińskim, dowiedziałem się od p. H. Siewerta, że w sąsiedniej wsi w Wawrzynekach posiada jeden z rolników p. Jakób Beker „przedmioty z miedzi” wydobyte z torfu.

Po przybyciu do Wawrzynek udało mi się wspomniane przedmioty, które okazały się dwoma pięknymi bransoletami z brązu z II okresu epoki brązowej (1500—1300 przed Chr.) zdobyć dla Instytutu Prehistorycznego Uniw. Pozn.

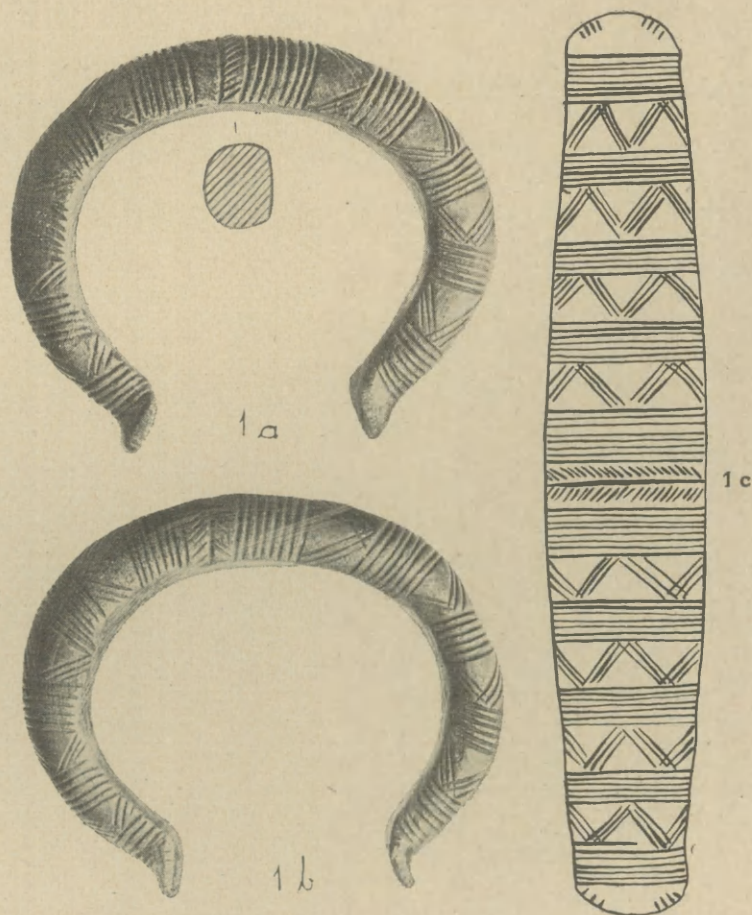
Zapisano je jako depozyt Instytutu w Dziale Prehistorycznym, Muzeum Wiekopolskiego w Poznaniu pod liczbą inwentarza 1937: 157 (kat. nr 726 a—b). Umieściłem o nich wzmiankę w „Kurierze Poznańskim” z dn. 16. V. 1937 roku. Bransolety te, jak mi wspominał ofiarodawca p. J. Beker, znaleziono w r. 1933 przy kopaniu torfu w głębokości 1 metra, przy nich nie zauważono żadnych innych przedmiotów ani też kości, jedynie w pobliżu wydobyto jeszcze róg jelenia i czaszkę dzika z kłami. Miejsce to leży wśród podmokłych torfowisk i łąk, na zachód od wsi, niedaleko dróżki polnej, w odległości 100 metrów od samotnie stojącego domu, przy granicy torfowisk wsi Chomętowa. Pomimo dłuższych poszukiwań na tym miejscu nie znalazłem tu żadnych dalszych zabytków.

Bransolety nasze o przekroju półkolistym, z końcami zwężającymi się i odgiętymi nieco na zewnątrz są zdobione na całej zewnętrznej powierzchni. Nawet ich guziczkowate zakończenia są zakreskowane. Odlane są dość starannie, małą niedokładność odlewu widać tylko u jednego okazu. (Ryc. 1 b).

Długość pierwszej bransolety wynosi 7,5 cm szerokość 5 cm, grubość do 1,1 cm, odległość między końcami 2,8 cm, szerokość guziczkowatych zakończeń 1,2 cm i 1,4 cm. Okaz waży 138 gramów. (Ryc. 1 a).

Wymiary i ciężary drugiej bransolety różnią się nieznacznie: w szerokości o 4 mm i w ciężarze o 5 gr. Okaz ten jest trochę mniejszy i lżejszy. Wina to pewnie cokolwiek nieudanego odlewu. (Ryc. 1 b).

Obydwa przedmioty mają typową patynę złocistą, wodną. Ozdoba jest u obydwu jednakowa. Powierzchnia zdobiona dzieli się na 19 pól. (Ryc. 1 c). Dziesięć pól wypełniono rowkami poprzecznymi w ilości od 6—8, pozostałe zaś 8 pól przedzielające je zdobione są potrójnym zygzakiem. W środku długości bransolet całą ozdobioną powierzchnię rozdziela na dwie równe części odcinek w którym umieszczono poziomo wątek jodełkowy. Gu-

Bransolety brązowe z Wawrzynek, pow. żniński (skarb) $\frac{3}{4}$ w. n.
Bracelets en bronze de Wawrzynek, ar. de Żnin (cachette).
 $\frac{3}{4}$ gr. nat.

ziczkowate zakończenia są na krawędzi zakreskowane.

Dotąd znamy odpowiedniki do naszej pary bransolet z Wielkopolski z następujących miejscowości: z Będlewa w pow. poznańskim, z Broniszewa w pow. jarocińskim (dawniej pleszewski), z Tworzymirek w pow. śremskim (Przeł. Archeol. IV, str. 12, ryc. 5 c), z miejscowości nieznanej z Kujaw i z 2 dalszych nieznanymi miejsc z „Wielkiego Ks. Poznańskiego“ (Album zab. przedh., z. II, tabl. 21, ryc. 7, 10 i 9, 12).

Bransolety te omówił już p. prof. Józef Kostrzewski w swej pracy: *Z badań nad osadnictwem wczesnej i środkowej epoki brązowej na ziemiach polskich* (Przeł. Archeol., t. II, 174) i p. prof. Leon Kozłowski w pracy pn. *Wczesna, starsza i środkowa epoka brązu w Polsce...*, str. 44 (porównaj recenzję tej pracy pióra prof. Kostrzewskiego w Przeł. Archeol. t. IV, str. 1—35).

Józef Kostrzewski uważa je za wyrób miejscowy wielkopolski z II okr. epoki brązowej. (Przeł. Archeol. II, 174). Okazy nasze odpowiadają typowi drugiemu wyróżnionemu

przez Leona Kozłowskiego w wspomnianej już pracy. Kostrzewski wywodzi je z bransolet pochodzenia południowego zdobionych głównie soczewkowatymi i łukowymi ozdobami i występujących w Czechach, na Morawach, na Węgrzech zachodnich, w Austrii Dolnej, w Chorwacji i w Bawarii. Ten rodzaj rychło się przyjął w kulturze przedłużyckiej w Wielkopolsce, gdzie wytworzyły się z niego bransolety zdobione wątkami prostszymi podobnie jak nasze okazy. Bransoletom z Wawrzynek odpowiadają prawie zupełnie dwa okazy z nieznanej miejscowości z Poznańskiego. (Album zab. przedhist., z. II, tabl. XXI, 7, 10), brak im tylko wątku jodełki w środkowym polu. Na uwagę zasługuje fakt częstszego znajdowania bransolet tych parami, podobnie jak w naszym wypadku. Odkrycie bransolet w torfisku a więc w dawnym jeziorze wskazuje, że nie mamy do czynienia ze skarbem, ukrytym w chwili niebezpieczeństwa, lecz raczej z wotum religijnym, złożonym jakimś bóstwu, które czczono w miejscu dawnego jeziora.